

החזית האזרחית ומרכיבי החוסן הלאומי | עוזי רובין

כושר העמידות של העורף האזרחי בעולם ובישראל כושר העמידות של העורף, או חוסנו של העורף הינו מושג חמקמק שקשה להגדיר את מרכיביו ואת המינוח שביניהם.

לצורך בנושא מאמר זה, נגדיר את "כושר העמידות" כנכונות הציבור לשאת באבדות בחזית ובעורף, בנזקים החומריים ובפגיעה הכלכלית הכרוכה במערכה צבאית.

כושר עמידות גבוה של העורף האזרחי נותן לדרג המדיני חופש פעולה להמשיך במלחמה עד להשגת היעדים, ואילו כושר עמידות נמוך מביא ללחץ ציבורי על הדרג המדיני להפסיק את המלחמה אפילו במחיר של וויתורים כואבים.

מה קובע את כושר העמידות של העורף?

סביר להניח שהוא תוצאה של המאזן התפיסתי של הציבור בין המחיר שהוא משלם במערכה הצבאית (בנפגעים, באבדן רכוש ובאבדן הכנסה) לבין תחושת האיום ותפיסת התועלת האישית והלאומית שנובעת מעמידה במערכה הצבאית.

ניתן להצביע על שתי דוגמאות היסטוריות להבהרת ההגדרה הזו:

א. בשלבים המאוחרים של מלחמת ווייטנאם נתפס המחיר על-ידי חלק ניכר מהציבור האמריקני כגבוה מדי ביחס לאיום האישי והלאומי, וכתוצאה הופעל לחץ ציבורי משמעותי על הדרג המדיני להפסיק את המלחמה באופן חד-צדדי, מה שהביא בסופו של דבר לניצחון צפון ווייטנאם ולמפלת ארצות הברית.

ב. מנגד, בשלבים הראשונים של מלחמת העולם השנייה היה הציבור הבריטי מוכן לשלם את המחיר הכבד שנגבה ממנו בהפצצות על מרכזי האוכלוסייה נוכח החשש מהתוצאות הקשות של ניצחון גרמני. בכך נתן הציבור לדרג המדיני מנדט להמשיך במלחמה ללא מגבלות (בשלבים המאוחרים של המלחמה הסתמנה תופעה דומה בגרמניה, והמשטר הנאצי זכה בשיתוף הפעולה של האוכלוסייה למרות החורבן שנגרם מהפצצות בנות הברית). כאמור, בהגדרה שלנו המדד לכושר העמידה הוא מידת חופש הפעולה שהציבור ניתן להכליל ולומר שבמערכות בעורף האזרחי מעניק לדרג המדיני בניהול המלחמה. ישראל עד כה העניק הציבור מנדט מלא לדרג המדיני לנהל את מהלכי המלחמה כמיטב יכולתו ובכך הפגין כושר עמידות מרשים, במיוחד במלחמת השחרור, מלחמת ששת הימים ומלחמת יום כיפור. סדקים מסוימים בכושר העמידות של העורף נצפו בחלק מהמערכות שלאחר מכן, בעיקר בכל הקשור למערכות בלבנון. המקרה הבולט ביותר של עמידות נמוכה היה במלחמת ההתשה מול החזבאללה בדרום לבנון, שבמהלכה הלכה וגברה הדרישה בחלק משמעותי מהציבור לנסיגה חד- צדדית (תנועת "ארבע אימהות"). בשני מקרים הייתה נטישה המונית של מרכזי אוכלוסייה - במלחמת המפרץ הראשונה כתוצאה מתקיפת הטילים העיראקית, ובמלחמת לבנון השנייה כתוצאה מתקיפת הרקטות של החזבאללה - אך אין הדבר מעיד בהכרח על כושר עמידה לקוי אלא על תגובת הציבור להתנהלות לקויה מצד הממשלה (ועל כך בהמשך). בשלבים המתקדמים של מתקפת הרקטות על עוטף עזה לפני מבצע עופרת יצוקה הייתה נטישה משמעותית של אוכלוסייה מהעיר שדרות ומישובים אחרים.

אך בזמן מבצעי עופרת יצוקה, עמוד ענן וצוק איתן הפגין העורף בדרום ומרכז הארץ כושר עמידה מרשים.

<https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep04774.8.pdf?refreqid=fastly->

default%3Aed8f06dc54abaaff5c7dbfa5a3f3506&ab_segments=&origin=&initiator=&acceptTC=1